

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Dolores Arruabarrena Arruti

*Andoain,
Gipuzkoa
(1935)*

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo San Esteban auzoko Berdillegi baserrian jaio zen 11 senideko familian. Ama Amasakoa zuen eta aita Gabiriakoa. Lau neska izan ziren eta bera gazteena zen denen artean. Anaia zaharrenak lanera atera ziren adina izan zutenean, eta arrebak ere neskame joan ziren. Bera, ordea, gazteena izanda, etxeko lanetarako gelditu zen etxean. Askotan, lanengatik, eskolan piper egiten zuen, garaiko gazte askok egin behar izaten zuten modura. 12 urte zituenerako, eskola utzi behar izan zuen. 16 urterekin josten ikasten ibili zen, eta goizetan neskame-lanetan aritu zen. Andoainen bizi izan da Larraulgo bere senarrarekin ezkontuta.

Zintak

AND-057

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-11-18
- **Iraupena:** 33 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Errazkin, Aitor

Pasarteak

1. Behiak jezten ikasi izanaz damututa

- **Erref:** AND-057/002
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:01:27. **Bukatu:** 00:02:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Hamar urte zituela, behiak jeztara joaten zen Maria Dolores ikuilura, baina anaiek ez zioten hango lanik egiten uzten. Hala ere, ezkutuan ikasi zuen behiak jezten. Gero anaiak kanpora joan ziren lanera, eta behin hamalau urte betez gero ikuiluko lan guztiak egin behar izaten zituen Maria Doloresek, goizeko bostetan jaikita. Behiak jezteaz gain, esnea partitzera joan behar izaten zuen.

2. Hamabost litroko marmita bizkarrean

- **Erref:** AND-057/003
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:02:49. **Bukatu:** 00:03:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Hamabost litroko marmita bizkarrean eta txikiago bat eskutan hartuta ibiltzen zen Maria Dolores esne partitzen.

3. Ur bila nor joango borrokan

- **Erref:** AND-057/004
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:03:24. **Bukatu:** 00:04:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Ur bila amarekin joan ohi zen Maria Dolores, etxetik bostehun metrora zegoen iturrira. Harraska ere iturria zen toki berean zegoen.

4. Neska gazteena izanagatik, lan asko egindakoa

- **Erref:** AND-057/005
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:04:41. **Bukatu:** 00:06:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserriko eguneroko lanak berez gogorrek baldin baziren, gogorrago egiten zituen neguko hotzak. Maria Dolores hamaika senidetan neskarik gazteena izan da, eta etxean lan asko egitea tokatu zitzaion.

5. Jai arratsaldetako alkandora zuriak

- **Erref:** AND-057/006
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:06:25. **Bukatu:** 00:08:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Etxeko denen arropak garbitzen, lehortzen jartzen eta lisatzen jardun behar izaten zuen Maria Doloresek, amarekin batera. Jai arratsaldetan anaia guztiei alkandora zuria eta ongi lisatutako galtzak prestatzen zizkieten.</p>

6. Eskola egunak, egun euritsuak

- **Erref:** AND-057/008
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:09:09. **Bukatu:** 00:11:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Kalera jaisteko baserrian hartutako usaina kentzeko ohitura zuen Maria Doloresek. Fama txarra zuen baserritarrek kalean. Haurra zela, eskolan kaletarrek burla egiten ziotela gogoan du, euririk ari ez zuenetan etxean geratu behar izaten baitzuen lanean.

7. Kaleko haurrak eskolara

- **Erref:** AND-057/009
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:11:19. **Bukatu:** 00:11:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Kalean bizi ziren hurrek erraztasun gehiago zituzten eskolatzeko baserritar zenbaitek baino.

8. Neguan josten ikastera

- **Erref:** AND-057/011
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:12:06. **Bukatu:** 00:13:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Hamasei urte bete eta josten ikasten hasi zen Maria Dolores, gustura.

9. Emakumea beti etxean, gizonari kontu egiten

- **Erref:** AND-057/012
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:13:15. **Bukatu:** 00:13:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Emakumeak etxeko lanak egin behar izan ditu beti, eta gizonezkoa etxetik kanpo joan izan da lanera. Emakumeak gizonezkoaren etxeratze erosoak ziurtatu behar izan du.

10. Senarraren soldata beste dirurik ez

- **Erref:** AND-057/014
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:14:27. **Bukatu:** 00:15:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Behin ezkonduz gero, emakumeak, orokorrean, ez zuen etxetik kanpo lanik egiteko aukerarik izaten. Senarraren soldatarekin moldatu behar izaten zuten.

11. Garai bateko jaki eta otorduak

- **Erref:** AND-057/017
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:16:52. **Bukatu:** 00:17:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Baserrian ez zuten kalean bezainbeste gose pasa gerraostean, abereak hazi eta barazkiak eta lekaleak egiten zirelako. Igandetako otorduak nola osatzen zituzten kontatzen digu.

12. Gabonetan oiloa edo untxia

- **Erref:** AND-057/018
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:17:59. **Bukatu:** 00:18:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Gabonetan oiloa hiltzen zuten, saltsan preparatzeko. Zopa egiten zuten, eta postretarako flana. Urteak aurrera joan ahala, frijituak prestatzen hasi ziren: kroketak...

13. Salmentaren arabera, jan edo barau

- **Erref:** AND-057/019
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:18:43. **Bukatu:** 00:19:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Sagar saltzera joaten zen Donostiara, tranbia hartuta. Hiru sagar klase izaten zituzten etxean. Salmenta ona egiten zuenetan kafesnea eta kruasana hartzen zituen; salmenta kaskarra eginez gero, aldiz, baraurik itzultzen zen etxera.

14. Tratua saltzen emakumeak gehienbat

- **Erref:** AND-057/020
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:19:59. **Bukatu:** 00:21:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Maria Doloresek dio emakumeak ibili ohi zirela batez ere herriz herri tratua saltzen. Erabiltzen zituzten zestoei buruz azalpenak ematen ditu: hiru neurrikoak izaten ziren.

15. Morokiloa

- **Erref:** AND-057/024
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:25:04. **Bukatu:** 00:26:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerraostean jaki gutxi izaten zen, eta errazionamendua, gainera. Maria Doloresek gogoan du beren etxean "morokiloa" nola egiten zuten.

16. Artoa ehotzera Zizurkilera

- **Erref:** AND-057/025
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:26:03. **Bukatu:** 00:28:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Maria Doloresek ale txikiko artoa eramaten zuen ehotzeko, baina gerta zitekeen ale handiagoko artotik ateratako irina etxeratu behar izatea. Berak nahiago izaten zuen zain egon eta beretik eraman. Izan ere, talo goxoagoak egiten ziren irin finarekin.

17. jaiotza eta heriotza

- **Erref:** AND-057/027
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:28:35. **Bukatu:** 00:30:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

Haur bat jaiotzen zenean oiloa ekarri ohi zuen opari bisitan zetorrenak. Etxekoren bat hiltzean, aldiz, etxean prestatzen zen gorputza, eta bertan egiten zen beilaldia.

18. Kategoria ezberdinetako hildakoak

- **Erref:** AND-057/028
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:30:05. **Bukatu:** 00:30:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

Hildakoaren maila sozialaren arabera, maila ezberdinetako hildakoak eta elizkizunak izaten ziren.

19. Elizbideak

- **Erref:** AND-057/029
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:30:40. **Bukatu:** 00:32:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

Hildakoaren gorpua kutxan sartu eta bizkarrean hartuta etxetik elizaraino egiten ziren ibilbideak izaten ziren Elizbideak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com